

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6Cdo/225/2020
Identifikačné číslo spisu:	1708201849
Dátum vydania rozhodnutia:	23.08.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Terézia Mecelová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:1708201849.3

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ D. W., narodeného XX. N. XXXX, G. K., T. XXXX/XX a 2/ D. W., narodenej XX. N. XXXX, H. - M., T. X, oboch zastúpených advokátom Mgr. Matejom Krajčim, PhD., Bratislava - mestská časť Ružinov, Záhradnícka 51, proti žalovaným 1/ W. Č., narodenej X. N. XXXX, Š., X. XXX/XX, 2/ V. M. Č., narodenému XX. N. XXXX, C., F. XXX/XX, 3/ W. S., narodenému XX. I. XXXX, naposledy bytom C., H. XXXX/XX, 4/ N. C., narodenému XX. Z. XXXX, D., R. XXX/XXX, 5/ C. Č., narodenému XX. N. XXXX, Š., X. XXX/XX a 6/ Y. C., narodenej XX. T. XXXX, C., H. XXXX/X, žalovaným 2/ a 4/ zastúpeným advokátkou JUDr. Evou Klemovou, Pezinok, M. R. Štefánika 6, o zaplatenie 99 581,76 eura s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Pezinok pod sp. zn. 7C/92/2008, o dovolaní žalobcov 1/ a 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo 14. februára 2019 sp. zn. 9Co/35/2018, takto

rozhodol:

V dovolacom konaní p o k r a č u j e na strane žalovaného 3/ s dedičmi pôvodného žalovaného 3/ neb. W. S., zomr. XX. I. XXXX, naposledy bytom v C., H. XXXX/XX, a to 1/ S. S., narodenou XX. N. XXXX, trvale bytom v C., H. XXXX/XX, 2/ V. I. S., narodeným X. N. XXXX, trvale bytom v C. I. XXXX/XX a 3/ J. S., narodenou XX. S. XXXX, trvale bytom v C., H. XXXX/XX.

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo 14. februára 2019 sp. zn. 9Co/35/2018 z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Pezinok (ďalej len „súd prvej inštancie“, predtým súd prvého stupňa) rozsudkom (v poradí druhým) z 20. septembra 2013 č. k. 7C/92/2008-254 žalobu zamietol a žalobcom uložil povinnosť zaplatiť žalovaným 2/ až 4/ a právnenému predchodcovi ostatných dnešných žalovaných C. Č., narodenému XX. T. XXXX (vtedy 1/ až 4/) náhradu trov konania a náhradu trov právneho zastúpenia k rukám právneho zástupcu žalovaných. Rozsudok právne zdôvodnil ust. § 34, § 41, § 100 ods. 1, § 106 ods. 1, § 420 ods. 1 a 3, § 451 ods. 1 a 2 a § 456 až § 458 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka v znení neskorších zmien a doplnení (ďalej tiež „Občiansky zákonník“). Vecne dôvodil, že žalobcovia 1/ a 2/ sa domáhali voči žalovaným zaplatenia 99 581,76 eura s príslušenstvom titulom vydania bezdôvodného obohatenia. Žalobcovia 1/ a 2/ ako kupujúci uzavreli kúpnu zmluvu 21. decembra

1999 spolu s dodatkom z 9. marca 2000 s AUTO-MOTO-ŠPORT CENTRUM Pezinok (ďalej len „zduženie“) ako predávajúčim (vyplatená kúpna cena v sume 3 000 000 Sk, vtedy platná mena), ktorá bola neskôr právoplatným rozhodnutím príslušného súdu určená za neplatnú. Súd prvej inštancie konštatoval, že žalovaní nie sú v konaní vecne pasívne legitimovaní, keďže kúpna zmluva bola uzavretá medzi žalobcami 1/ a 2/ a združením. Predmetné združenie vzniklo 24. januára 1999 a malo šesť členov (pôvodne označených ako žalovaní 1/ až 6/). Pri uzatváraní kúpnej zmluvy so žalobcami vystupovali za združenie jeho predseda G. (pôvodne žalovaný 1/) a správca S. (pôvodne žalovaný 2/). Združenie zaniklo výmazom 9. januára 2001, a to bez právneho nástupcu. Žalovaní (rozumej ostatní členovia združenia odchylní od predsedu a správcu) nie sú v spore pasívne vecne legitimovaní, nakoľko neprijali od žalobcov žiadne plnenie. Hoci prijali peňažné prostriedky pochádzajúce z predaja nehnuteľnosti, ktorá bola predmetom kúpnej zmluvy (čo ani nebolo popreté, teda kúpna cena bola rozdelená medzi členov združenia), išlo o iný záväzkový vzťah, ktorého účastníkmi už neboli žalobcovia 1/ a 2/. Pokiaľ išlo o posudzovanie nároku žalobcov ako náhrady škody, súd prvej inštancie konštatoval, že došlo k premlčaniu a z tohto dôvodu nebolo možné žalobe vyhovieť. K namietanému podvodnému konaniu súd prvej inštancie dodal, že trestné stíhanie bolo zastavené, pretože v trestnom stíhaní nebolo možné pokračovať, nakoľko došlo k premlčaniu. Bolo síce konštatované, že skutok sa stal a že ho spáchali konkrétne osoby (predmetný pozemok, ktorý bol aj predmetom kúpnej zmluvy, nebolo združenie spôsobilé vydržať, pretože neboli splnené podmienky vydržania v čase spísania notárskej zápisnice o vydržaní), ktoré za združenie konali, ale vinu možno konštatovať len na základe právoplatného rozhodnutia súdu (presumpcia neviny). Rozhodnutie o trovách konania bolo odôvodnené právne ust. § 142 ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb. Občianskeho súdneho poriadku účinného do 30. júna 2016 (ďalej len „OSP“) a vecne úspechom žalovaných v konaní v plnom rozsahu.

2. Na odvolanie žalobcov 1/ a 2/ Krajský súd v Bratislave (ďalej tiež len „odvolací súd“ a spolu so súdom prvej inštancie tiež len „nižšie súdy“) - po zrušení jeho skoršieho potvrdzujúceho rozsudku Najvyšším súdom Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) pre zistenie vady podľa § 237 ods. 1 písm. f/ OSP - rozsudkom zo 14. februára 2019 sp. zn. 9Co/35/2018 napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie podľa § 387 ods. 1 a 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších zákonov (ďalej tiež len „CSP“) potvrdil a žalovaným (aj vtedy 1/ až 4/) priznal náhradu trov odvolacieho a dovolacieho konania v plnom rozsahu. Uvedol, že pokiaľ ide o posúdenie nároku žalobcov ako nároku na náhradu škody (neprihliadnuc na námietku premlčania, ktorú odvolací súd považoval za neprípustnú novotu v odvolacom konaní), nezistil protiprávne konanie žalovaných (ako radových členov združenia, keďže voči pôvodným žalovaným 1/ a 2/, ktorí konali za združenie, bolo konanie zastavené), čo je základný predpoklad vzniku zodpovednosti. Ďalej uviedol, že v danom prípade nebolo v konaní preukázané, že zo strany žalovaných došlo v zmysle § 20 ods. 2 v spojení s § 32 ods. 1 Občianskeho zákonníka k takému prekročeniu oprávnení, že by toto ich konanie nezaviazovalo právnickú osobu, ale priamo ich. Nebolo možné stotožniť sa ani s názorom, že by členovia združenia ručili za záväzky združenia aj po jeho zániku. Ďalej dodal, že v ust. § 451 ods. 1 Občianskeho zákonníka je zakotvená všeobecná skutková podstata bezdôvodného obohatenia. Konkrétne skutkové podstaty bezdôvodného obohatenia uvádza zákon v ust. § 451 ods. 2 a § 454 Občianskeho zákonníka. Jednou zo skutkových podstát je v zmysle § 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka plnenie získané z neplatného právneho úkonu, s ktorou skutkovou podstatou súvisí aj ďalšie ust. § 457 Občianskeho zákonníka. Ak je neplatným úkonom kúpna zmluva, čo je aj daný prípad, povinnosť vydať bezdôvodné obohatenie zaťažuje účastníkov zmluvy (kupujúceho alebo predávajúceho), a nie iné osoby. Žiadna tretia osoba nemôže byť zaviazaná na vydanie plnenia, ktoré si účastníci poskytli na základe neplatnej kúpnej zmluvy. Samotná skutočnosť, že kúpna cena prijatá občianskym združením sa stala súčasťou jeho majetku a žalovaným ako členom združenia bolo poskytnuté určité plnenie z majetku združenia, je právne irelevantná. Tým, že občianske združenie získalo peňažné plnenie od žalobcov, bez ohľadu nato, či sa tak stalo na základe platného alebo neplatného právneho úkonu, tieto peňažné prostriedky sa stali súčasťou majetku občianskeho združenia zmiešaním (mixta). Ak následne získali žalovaní plnenie z majetku občianskeho združenia ako odmenu za prácu vykonanú v prospech združenia alebo z iného právneho titulu, platí, že žalovaní získali majetkový prospech od občianskeho združenia a nie od žalobcov a získali ho na základe iného právneho úkonu, ako na základe predmetnej kúpnej zmluvy (ktorú súd určil za neplatnú). Žalovaní neboli účastníkmi dvojstranného právneho úkonu - kúpnej zmluvy, preto

nemohli z nej získať žiadne plnenie, a teda nie sú pasívne vecne legitimovaní na vydanie bezdôvodného obohatenia prijatím plnenia z neplatného právneho úkonu a nešlo tu ani o plnenie bez právneho dôvodu. Skutočnosť, že zmluva je absolútne neplatná, neznamená, že došlo k plneniu bez právneho dôvodu, lebo potom by vymedzenie skutkovej podstaty bezdôvodného obohatenia, a to plnenie z neplatného právneho úkonu, stratilo akékoľvek opodstatnenie. Rozhodnutie o trovách odvolacieho konania a dovolacieho konania bolo odôvodnené právne ust. § 255 ods. 1, § 262 ods. 1 a § 453 ods. 3 CSP v spojení s § 396 ods. 1 CSP a vecne úspechom žalovaných v odvolacom konaní v plnom rozsahu (nezistiac dôvody hodné osobitného zreteľa pre nepriznanie nároku na náhradu trov konania).

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podali žalobcovia 1/ a 2/ (ďalej aj „dovolatelia“) dovolanie. Dovolanie odôvodnili ust. § 420 písm. f/ CSP (súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces) a § 421 ods. 1 písm. a/ a b/ CSP, t. j. nesprávnym právnym posúdením veci odvolacím súdom v otázke, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu a nesprávnym právnym posúdením veci odvolacím súdom v otázke doteraz nevyriešenej v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu. Navrhli zrušiť rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Rozsiahlym spôsobom opísali procesný postup v tomto konaní a v súvisiacich konaniach, skutkové okolnosti prípadu a zistenia nižších súdov. Žalobcovia po celú dobu poukazovali na možnú aplikáciu niektorej zo skutkových podstát bezdôvodného obohatenia odchyľnej od vydania bezdôvodného obohatenia z neplatného právneho úkonu podľa § 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka alebo i na ustanovenia týkajúce sa náhrady škody. Odvolací súd vychádzal zo záveru, že žalovaní nie sú v spore o vydanie bezdôvodného obohatenia pasívne vecne legitimovaní. Nedal však dôkladnú, zrozumiteľnú a právne akceptovateľnú odpoveď na všetky právne významné námietky žalobcov, pričom vôbec nebral do úvahy a nepracoval aj s aspektom možnej aplikácie inej skutkovej podstaty bezdôvodného obohatenia, ako je napríklad majetkový prospech získaný v rozpore s dobrými mravmi, resp. z nepoctivých zdrojov. V tejto súvislosti upozornili na niektoré rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky (ďalej aj len „český najvyšší súd“). Súd mal a mohol sám z úradnej povinnosti subsumovať nárok pod príslušné ustanovenia právnej normy, podľa ktorej by bolo možné nárok v rámci zachovania spravodlivosti priznať. Vzhľadom na uvedené sú názoru, že rozhodnutie odvolacieho súdu nie je riadne odôvodnené. Žalobcovia nemajú povinnosť uvádzať ustanovenia zákona alebo iného právneho predpisu, ktorými svoj nárok odôvodňujú. Právna kvalifikácia nároku stranou sporu nie je pre súd záväzná, pretože právne posúdenie veci podľa hmotného práva prináleží súdu. Ak nárok na peňažné plnenie vychádza zo skutkových tvrdení, ktoré umožňujú posúdiť uplatnený nárok po právnej stránke aj podľa iných noriem, než ako je žalobcami navrhované, prípadne ak výsledky vykonaného dokazovania umožňujú posúdiť uplatnený nárok podľa iného hmotnoprávneho ustanovenia, je povinnosťou súdu takto nárok posúdiť bez ohľadu na to, či je v žalobe právny dôvod požadovaného plnenia uvedený alebo nie. Poukázali na rozhodnutia českého najvyššieho súdu týkajúce sa bezdôvodného obohatenia a rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 2Cdo/92/2010, 4Obo/72/2018 a 3Cdo/207/2007. Z konštantnej judikatúry vyplýva, že bezdôvodné obohatenie je charakterizované ako predmet plnenia (majetkový prospech), ktorý sa má vydať. Pritom je vyjadrená všeobecná zásada, že ten, kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatil, má povinnosť toto obohatenie vydať. Právny vzťah bezdôvodného obohatenia je vzťahom, ktorý vznikne v dôsledku porušenia iného právneho vzťahu alebo na základe určitej právnej skutočnosti. Zákon v rámci právnej úpravy bezdôvodného obohatenia rozlišuje niekoľko skutkových podstát. V danom prípade však možno majetkový prospech získaný na ujmu žalobcov žalovanými subsumovať pod skutkovú podstatu bezdôvodného obohatenia získaného plnením bez právneho dôvodu, plnením z neplatného právneho úkonu alebo ako majetkový prospech získaný z nepoctivých zdrojov (v rozpore s dobrými mravmi). Žalobcovia uhradili kúpnu cenu na základe kúpnej zmluvy, ktorá bola určená súdom za neplatnú. Túto kúpnu cenu si žalovaní rozdelili medzi seba a urobili tak napriek tomu, že vedeli, že k zápisu vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam v prospech združenia (z dôvodu údajného vydržania) došlo podvodom. Mali vedomosť o tom, že peniaze žalobcov získali na základe podvodného konania, a teda konali vedome a cielene. Ich konanie možno označiť nielen ako nemorálne, ale aj ako konanie v rozpore s dobrými mravmi. S právnym názorom odvolacieho súdu sa nestotožňujú, poukázali aj na trestnoprávnu rovinu tohto prípadu. Rozhodnutie odvolacieho súdu zakladá nespravodlivosť, bezprávie a nabáda k legalizácii bezdôvodného obohatenia, hoci aj formou trestnej činnosti. Samotný pojem nepoctivých zdrojov síce

zákon nevymedzuje, avšak podľa súdnej praxe sa za nepoctivý zdroj považuje zdroj, ktorý nie je právnym poriadkom uznaný (ide napr. o činnosť, ktorá je v rozpore s dobrými mravmi). Z rozhodnutia odvolacieho súdu nie je ani zrejmé, na základe čoho odvolací súd dospel k záveru, že nebol preukázaný ani základný predpoklad vzniku zodpovednosti za škodu, a to protiprávne konanie žalovaných. Nesúhlasia ani s rozhodnutím, pokiaľ ide o trovy konania, nakoľko boli v dovolacom konaní (rozumej tomu predošlom) úspešní, preto nie je zrejmé, prečo súd priznal náhradu trov dovolacieho konania protistrane. Požiadali o odklad vykonateľnosti rozsudku odvolacieho súdu.

4. Žalovaní 1/ až 4/ navrhli dovolanie odmietnuť, prípadne zamietnuť, dôvodiac, že uvedený dovolací dôvod v zmysle § 420 písmeno f/ CSP nie je prípustný a dovolacie argumenty smerujú voči rozhodnutiu a nie voči procesnému postupu odvolacieho súdu. Stotožňujú sa s právnym posúdením odvolacieho súdu a dovolateľmi nastolené právne otázky v zmysle § 421 CSP nepovažujú za relevantné. Majú za to, že dovolatelia neuviedli, v čom sa odvolací súd pri riešení právnych otázok odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, ktorá z právnych otázok nebola v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte vyriešená, ani ktoré právne posúdenie považujú za nesprávne a v čom spočíva nesprávne právne posúdenie. Ešte pred predložením veci dovolaciemu súdu 12. septembra 2019 zomrel žalovaný 1/ a súd prvej inštancie uznesením zo 16. marca 2020 č. k. 7C/92/2008-544 rozhodol o pokračovaní v konaní s jeho právnymi nástupcami (pozostalou manželkou, synom a dcérou) vystupujúcimi ďalej ako žalovaní 1/, 5/ a 6/.

5. Z obsahu spisu vyplýva, že žalovaný 3/ zomrel XX. I. XXXX, t. j. v priebehu dovolacieho konania. Podľa uznesenia Okresného súdu Pezinok zo 7. marca 2023 č. k. 40D/117/2022-67, Dnot 197/2022 sú dedičmi žalovaného 3/ S. S., narodená XX. N. XXXX, C., H. XXXX/XX, V. I. S., narodený X. N.M. XXXX, C., I.Š. XXXX/XX, a J. S., narodená XX. S. XXXX, C., H. XXXX/XX.

6. Podľa § 438 ods. 1 CSP pre konanie na dovolacom súde sa primerane použijú ustanovenia o konaní pred súdom prvej inštancie, ak zákon neustanovuje inak.

7. Podľa § 61 CSP procesnú subjektivitu má ten, kto má spôsobilosť na práva a povinnosti; inak len ten, komu ju zákon priznáva.

8. Podľa § 63 ods. 1 a 2 CSP ak strana zomrie počas konania skôr, ako sa konanie právoplatne skončí, súd posúdi podľa povahy sporu, či má konanie zastaviť, alebo či v ňom môže pokračovať. V konaní súd pokračuje najmä vtedy, ak ide o majetkový spor. Súd rozhodne, že v konaní pokračuje s dedičmi strany, prípadne s tými, na ktorých podľa výsledku dedičského konania prešlo právo alebo povinnosť, o ktorú v konaní ide, a to len čo sa skončí konanie o dedičstve.

9. V zmysle uvedeného najvyšší súd rozhodol podľa § 63 ods. 2 CSP v spojení s § 438 ods. 1 CSP o pokračovaní v dovolacom konaní s dedičmi žalovaného 3/.

10. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana, v ktorej neprospech bolo vydané napadnuté rozhodnutie (§ 424 CSP), za splnenia tiež podmienok zastúpenia takejto strany a spísania jej dovolania v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443, časť vety pred bodkočiarkou CSP) dospel k záveru, že dovolanie žalobcov 1/ a 2/ je prípustné a tiež dôvodné.

11. Dovolanie je prípustné, ak jeho prípustnosť vyplýva z ustanovenia § 420 CSP alebo § 421 CSP. Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). V prípade dovolania prípustného podľa § 420 CSP je dovolacím dôvodom vytýkaná tzv. zmätočnosťná vada (§ 431 ods. 1 CSP) a dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP); v prípade dovolania prípustného podľa § 421 ods. 1 CSP je potom dovolacím dôvodom nesprávne právne posúdenie veci (§ 432 ods. 1 CSP) a dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

12. Žalobcovia 1/ a 2/ vyvodzovali prípustnosť svojho dovolania z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP aj § 421 ods. 1 písm. a/ a b/ CSP. Dovolací súd, vychádzajúci z konštrukcie dovolacieho konania v podmienkach aktuálnej právnej úpravy civilného sporového procesu a tiež z ostatného záveru veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu o prípustnosti kumulácie dovolacích dôvodov podľa § 420 a § 421 CSP (v tejto súvislosti porovnaj uznesenie najvyššieho súdu z 21. marca 2018 sp. zn. 1VCdo/1/2018), preto pristúpil ku skúmaniu existencie dovolacích dôvodov (a tiež dôvodov prípustnosti dovolania), uplatnených dovolaním v tejto veci, podľa chronológie priradenej im ustanoveniami zákona, ktorého sú súčasťou.

13. Podľa § 420 písm. f/ CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

14. Podľa § 421 ods. 1 CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

15. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f/ CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (1Cdo/42/2017, 2Cdo/20/2017, 3Cdo/41/2017, 4Cdo/131/2017, 7Cdo/113/2017, 8Cdo/73/2017). Dovolací súd preto posudzoval opodstatnenosť argumentácie žalobcov 1/ a 2/, že v konaní (pred nižšími súdmi) došlo k nimi tvrdenej vade zmätočnosti.

16. Pojemným znakom vady zmätočnosti uvedenej v ustanovení § 420 písm. f/ CSP je, že k nej došlo nesprávnym „procesným“ postupom súdu, ktorý znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu tak, že sa ním rozumie faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to, ako súd viedol konanie), znemožňujúca strane sporu (skôr a dnes ešte v mimosporových konaniach stále účastníkovi konania) realizáciu jej procesných oprávnení a mariaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní (tu por. R 129/1999 a 1Cdo/202/2017, 2Cdo/162/2017, 3Cdo/22/2018, 4Cdo/87/2017, 5Cdo/112/2018, 7Cdo/202/2017 a 8Cdo/85/2018). Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky.

17. Jedným z aspektov práva na spravodlivý proces, ktorý je chránený v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ústavný zákon SNR č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov, ďalej tiež len „Ústava“) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (príloha oznámenia FMZV ČSFR č. 209/1992 Zb., ďalej len „Dohovor“), je okrem práva domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde (prístup k súdu) aj právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorej súčasťou je aj právo účastníka na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia síce neznamená, že súd musí dať podrobnú odpoveď na každý argument účastníka konania, avšak z odôvodnenia rozhodnutia musia byť zrejmé všetky pre rozhodnutie podstatné skutočnosti objasňujúce skutkový a právny základ rozhodnutia.

18. Pokiaľ ide o druhú vetu stanoviska R 2/2016, hovoriacu o nedostatku dôvodov rozhodnutia ako o postupe súdu odnímajúcom účastníkom konania možnosť konať pred súdom (§ 237 ods. 1 písm. f/

OSP), možno i naďalej považovať v tejto časti stanovisko za použiteľné (1Cdo/228/2017, 2Cdo/101/2017, 3Cdo/92/2018, 4Cdo/59/2017, 5Cdo/45/2018, 7Cdo/141/2017, 8Cdo/49/2017), pričom však je potrebné si uvedomiť, že včlenením formulácie o práve na spravodlivý súdny proces do textu zákona (§ 420 písm. f/ CSP) sa požiadavky na odôvodnenie rozhodnutia neliberalizovali, ale naopak, sprísnilo (IV. ÚS 314/2020, ZNaU 69/2020).

19. Ak sa odvolací súd v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozhodnutia, môže sa v odôvodnení obmedziť len na skonštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia, prípadne doplniť na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia ďalšie dôvody (§ 387 ods. 2 CSP); odvolací súd sa však v odôvodnení musí zaoberať podstatnými vyjadreniami strán prednesenými v konaní na súde prvej inštancie, ak sa s nimi nevysporiadal v odôvodnení rozhodnutia súd prvej inštancie a rovnako sa odvolací súd musí vysporiadať s podstatnými tvrdeniami uvedenými v odvolaní (§ 387 ods. 3 CSP).

20. V danej veci odvolací súd (ktorý potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie) k nároku žalobcov ako bezdôvodného obohatenia uviedol, že ak je neplatným úkonom kúpna zmluva, čo je aj daný prípad, povinnosť vydať bezdôvodné obohatenie zaťažuje účastníkov zmluvy (kupujúceho alebo predávajúceho), a nie iné osoby. Tým, že občianske združenie získalo peňažné plnenie od žalobcov, bez ohľadu nato, či sa tak stalo na základe platného alebo neplatného právneho úkonu, tieto peňažné prostriedky sa stali súčasťou majetku občianskeho združenia zmiešaním (mixta). Ak následne získali žalovaní plnenie z majetku občianskeho združenia ako odmenu za prácu vykonanú v prospech združenia alebo z iného právneho titulu, platí, že žalovaní získali majetkový prospech od občianskeho združenia a nie od žalobcov a získali ho na základe iného právneho úkonu, ako podľa predmetnej kúpnej zmluvy, ktorú súd určil za neplatnú. Žalovaní nie sú pasívne vecne legitimovaní na vydanie bezdôvodného obohatenia (prijatím plnenia z neplatného právneho úkonu) a nešlo tu ani o plnenie bez právneho dôvodu. Skutočnosť, že zmluva je absolútne neplatná, neznamená, že došlo k plneniu bez právneho dôvodu, lebo potom by vymedzenie skutkovej podstaty bezdôvodného obohatenia, a to plnenie z neplatného právneho úkonu, stratilo akékoľvek opodstatnenie.

21. Rozhodujúcou skutočnosťou tvoriacou základ pre rozhodnutie súdu sú aj právne normy, ktoré sú na konkrétny prípad aplikovateľné. Aj zo zásady iura novit curia („súd pozná právo“) možno vyvodiť, že súd sa aj bez návrhu účastníka konania musí vyrovnáť so všetkými relevantnými právnymi normami, aplikovateľnými na konkrétny prípad. Možno rozoznávať napríklad situácie, kedy súd musí určiť relevantnú právnu normu aplikovateľnú na konkrétny prípad a musí ju vo svojom rozhodnutí zohľadniť a kedy súd po určení tejto právnej normy musí zohľadniť všetky časti právnej normy (napr. všetky časti hypotézy právnej normy). Do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon (napr. IV. ÚS 77/02).

22. Z obsahu odvolania žalobcov vyplýva námietka, že vec je možné posúdiť vo vzťahu k jednotlivým členom združenia aj z pohľadu, či nejde o majetkový prospech získaný z nepoctivých zdrojov. S touto námietkou sa ale odvolací súd vôbec nevysporiadal, pričom je potrebné doplniť, že práve táto skutková podstata bezdôvodného obohatenia nachádza svoje uplatnenie v mimoriadnych prípadoch a umožňuje postihnúť majetkový prospech, ktorý bol nadobudnutý z hodnôt získaných spôsobom nejaviacim sa zlučiteľným s princípmi, na ktorých spočíva právny poriadok. Špecifický charakter tejto skutkovej podstaty otvára teda priestor pre dosiahnutie spravodlivého vyporiadania práv dotknutých subjektov.

23. Odvolací súd sa v odôvodnení svojho rozsudku náležite nevysporiadal s argumentáciou žalobcov, ktorá si vyžadovala špecifickú odpoveď, a neskúmal vec z právne významných hľadísk, preto porušil základné právo žalobcov na spravodlivý súdny proces, čím došlo k procesnej vade v zmysle § 420 písm. f/ CSP.

24. Pre úplnosť sa však dodáva, že vo vzťahu k nároku žalobcov 1/ a 2/ ako náhrady škody považuje odvolací súd rozhodnutie odvolacieho súdu za dostatočne odôvodnené (viď odsek 18 rozhodnutia

odvolacieho súdu), keď zrozumiteľným spôsobom odvolací súd uviedol, z čoho vyvodil absenciu protiprávneho konania žalovaných (ako radových členov združenia) s poukazom i na prezumpciu neviny (v ktorej súvislosti však zjavne je žiadúce zdôrazniť, že medzi pojmy protiprávnosť a nepoctivosť rozhodne nemožno klásť znamienko rovnosti, ale rozsah i obsah takýchto pojmov je rozdielny).

25. Dovolacím súdom konštatovaná procesná vada zmätočnosti uvedená v ustanovení § 420 písm. f/ CSP zakladá prípustnosť dovolania; zároveň je však tiež dôvodom, so zreteľom na ktorý musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie bez ďalšieho zrušiť. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu sa pritom do 30. júna 2016 ustálila na tom, že ak v konaní došlo k procesnej vade zmätočnosti znemožňujúcej strane realizáciu jej procesných oprávnení, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší bez toho, aby sa zaoberal správnosťou právnych záverov, na ktorých spočíva zrušované rozhodnutie súdu (1Cdo/44/2015, 2Cdo/111/2014, 3Cdo/4/2012, 4Cdo/263/2013, 5Cdo/241/2013, 6Cdo/591/2015, 7Cdo/212/2014, 8Cdo/137/2015) a na tom zotrváva rozhodovacia prax najvyššieho súdu aj po nadobudnutí účinnosti predpisov tvoriacich súčasť rekodifikácie slovenského civilného procesu (2Cdo/5/2018, 3Cdo/146/2018, 8Cdo/70/2017).

26. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v súlade s týmito ustanoveniami zrušil rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie, majúc za to, že náprava zrušením len rozhodnutia odvolacieho súdu je v tomto prípade možná i postačujúca (§ 449 ods. 2 CSP).

27. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

28. Podľa § 444 ods. 1 CSP, dovolací súd môže na návrh odložiť vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia, ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa. Najvyšší súd nezistil splnenie podmienok pre odloženie vykonateľnosti dovolaním napadnutého rozhodnutia v zmysle § 444 ods. 1 CSP a v súlade s ustálenou predchádzajúcou praxou o tom nevydal samostatné rozhodnutie.

29. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.